

پاسخ هم اندیشی - دانش صرف / ص ۱۷۴

- بخش اول: بررسی معنای لغوی «هدوا» در آیه **﴿وَهُدُوا إِلَى الطَّيِّبِ مِنَ الْقَوْلِ وَهُدُوا إِلَى صِرَاطِ الْحَمِيدِ﴾** (حج/۲۴)

مرحله اول: بررسی احتمالات صرفی

از نظر ساختاری و طرفی دو احتمال در این کلمه وجود دارد:

۱- ماضی مجهول صیغه سوم از ماده «هدی»

۲- ماضی مجهول صیغه سوم از ماده «هدو»

نکته) احتمال اینکه امر باشد صحیح نیست زیرا اگر از ماده «هود» باشد، امر صیغه نهم آن، «هودوا» و اگر از ماده «هدو» باشد، امر آن «أهدوا» است.

مرحله دوم: عرضه احتمالات صرفی به لغت

• (هَدَى) فَلَانٌ - هُدَى، وَهْدِيًا، وَهْدَايَةً :

استرشد . ويقال : هَدَى فَلَانٌ هَدًى فَلَانٌ :

سار سَبْرَهُ . - فَلَانًا : أُرْشِدُهُ وَدَلَّهُ . وفي التنزيل

العزیز : ﴿وَوَجَدَكَ ضَالًّا فَهَدَى﴾ . و - فَلَانًا

الطريقَ ، وله ، وإليه : عَرَفَهُ وَبَيَّنَّهُ لَهُ . وفي

التنزيل العزیز : ﴿وَهَدَيْنَاهُ النَّجْدَيْنِ﴾ ، وفيه

أيضاً : ﴿وَأَهْدِينَا إِلَى سَوَاءِ الصِّرَاطِ﴾ .

در لغت ماده «هدو» وجود ندارد. و متعین این است که فعل مزبور از ماده «هدی» باشد. بنابراین از سه احتمال مطرح شده در مرحله اول، تنها احتمال اول صحیح است.

مرحله سوم: تطبیق احتمالات صرفی-لغوی بر فضای معنایی آیه

با توجه به مرحله اول و دوم، معنای آیه متعیناً این است که «هدایت می شوند به سوی گفتار طیب» که این فعل، مجهول شده از استعمال «فَلَانًا الطريقَ و له و إلیه» است.

☑ نمونه هایی از ترجمه های صحیح:

- انصاریان: و به سوی گفتار پاک و پاکیزه [مانند سلام، الحمدلله و سبحان الله] راهنماییشان کنند، و به راه پسندیده [که راه بهشت است] هدایتشان نمایند.^۱
- مکارم: و بسوی سخنان پاکیزه هدایت می شوند^۲، و به راه خداوند شایسته ستایش، راهنمایی می گردند.
- الهی قمشه ای: و به گفتار خوش و طریق خدای ستوده هدایت شوند.

☒ نمونه هایی از ترجمه های نادرست:

- بروجردی: ای مؤمنین باید شماها بگفتارهای خوب و پسندیده و راه مستقیم هدایت و رهبری شوید.

۱. همانطور که در کتاب دانش صرف و درس فعل مجهول مطرح شد، گاهی در فارسی فعل مجهول را به صورت فعل معلوم بیان می کنند

۲- علت ترجمه فعل مزبور به زمان آینده این است که این فعل به قرینه آیات قبل که مربوط به قیامت است، مجازاً در معنای آینده استعمال شده است.

• **بخش دوم:** بررسی معنای لغوی «هدنا» آیه ﴿اَكْتُبْ لَنَا فِي هَذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ اِنَّا هُدْنَا اِلَيْكَ﴾ (اعراف/۱۵۶)

مرحله اول: بررسی احتمالات صرفی

- ۱- ماضی معلوم صیغه ۱۴ از «هود»
- ۲- ماضی مجهول صیغه ۱۴ از «هود»
- ۳- ماضی مجهول صیغه ۱۴ از «هید» [طبق قول دوم در مجهول اجوف در ذیل قاعده ۴ اختصاصی]
- ۴- هد + نا: امر صیغه ۷ از «هود»

نکته ۱) احتمال اینکه امر از ماده هید باشد نیست زیرا اجوف یائی در باب ن کاربرد ندارد
نکته ۲) احتمال اینکه امر از ماده هدی باشد نیست، زیرا ماضی آن، «هدینا» و امر آن «اهدنا»

مرحله دوم: عرضه احتمالات صرفی به لغت

- (هَادٌ) - هَادُوا : تاب و رجع إلى الحق .
وفي التنزيل العزيز: ﴿اِنَّا هُدْنَا اِلَيْكَ﴾ . فهو هَادٍ . (ج) هُوْدٌ . و - فلان : نشأ في اليهودية . وفي التنزيل العزيز : ﴿وَعَلَى الَّذِينَ هَادُوا حَرَمًا كُلَّ ذِي ظُفْرٍ﴾ . و - في المنطق : آداه بسكون ورفق .
- (هَادَةٌ) - هَيْدًا ، وهَادًا : حرَّكه . و - زجره فأفرغه وكربه . و - أصلحه . و - صرفه .

بنابراین ریشه «هود» لازم است و لذا احتمال دوم و چهارم از چهار احتمال مطرح شده در مرحله اول صحیح نیست.

مرحله سوم: تطبیق احتمالات صرفی-لغوی بر فضای معنایی آیه

با توجه به فضای آیه و معنای مراد از آیه، نمی توان «هدنا» را مجهول «هید» در نظر گرفت و لذا احتمال سوم نیز نادرست است.
با توجه به تعیین احتمال اول، معنای آیه از استعمال «تاب و رجع إلى الحق» این است که «ما به سوی تو بازگشتیم/بازگشته ایم».
همچنین مشخص می شود که ترجمه این فعل در معنای هدایت شدن، نادرست است و ناشی از سهو و اشتباه صرفی است.

☑ **نمونه هایی از ترجمه های صحیح:**

- انصاریان: ما به سوی تو بازگشته ایم
- مکارم: ما به سوی تو بازگشت کرده ایم
- الهی قمشه ای: ما به سوی تو بازگشته ایم.

☒ **نمونه هایی از ترجمه های نادرست:**

- برزی: به راستی ما به سوی تو هدایت یافته ایم
- ارفع: به سوی تو هدایت یافته ایم
- انوار درخشان(حسینی همدانی): ما بسوی تو هدایت یافته